

Praktisk vägledning
vid stomiproblem
Framtagen av Ostomy Forum

Praktisk vägledning vid problem med stomier och peristomal hud

Framtagen av:

Frances McKenzie, Amanda Smith, Doreen Woolley, Beverley Colton, Bart Tappe and Global Clinical Marketing, Dansac A/S.

Denna praktiska vägledning bygger på det observationsindex som tagits fram av Ostomy Forum Group (en grupp av stomiterapeuter från Sverige, Norge, Nederländerna, Polen, Japan, Storbritannien och Danmark) och är avsedd att hjälpa dig att hantera vanliga problem med stomier och peristomal hud som du kan möta i ditt arbete som sjuksköterska/undersköterska inom vården..

Det här utbildningsmaterialet och metoderna som beskrivs hjälper dig att tidigt upptäcka problem och sätta in lämpliga åtgärder för att säkerställa god stomivård.

Utbildningsmaterialet bör användas i samråd med en stomiterapeut.

Friskrivningsklausul:

Vi är medvetna om att sjuksköterskor inom andra medicinska områden har andra sätt att behandla de identifierade problemen. Syftet med det här häftet är att ge inledande och enkla praktiska råd som är internationellt erkända och accepterade.

Konvexa produkter bör endast användas under överinseende av en erfaren stomiterapeut.

Praktisk vägledning

Normal stomi

Stoma är ett grekiskt ord som betyder öppning eller mun. En stomi är en kirurgiskt anlagd öppning som kan vara tillfällig eller permanent och som medger tömning av avföring (kolostomi, ileostomi) eller urin (urostomi).

En stomi är en kirurgiskt anlagd öppning av tarmen:

- Tarmen läggs ut genom bukmuskeln
- Den sys fast mot huden
- Avföring och urin passerar ut och samlas i en specialutformad stomipåse.

På följande sidor återfinns exempel på olika stomiproblem och konkreta förslag på åtgärder.

Stomi	Status	Definition/Beskrivning	Förslag till åtgärd och hantering
	I hudplanet	Slemhinnan är i nivå med huden	<p>De flesta stomier i hudplanet orsakar inga problem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vid läckage kan mjuk eller grund konvexitet behövas. Kontakta en stomiterapeut för att få råd. • Vid vakum eller pancaking vidtas en eller flera av följande åtgärder: blås in luft i påsen, täck filtret med filterskydden om de medföljer i förpackningen, tillsätt glidegel i påsen, förändra avföringens konsistens med hjälp av mat och dryck, överväg bulkmedel.
	Indragen	Slemhinnan ligger under hudnivån, delvis eller runt om	<ul style="list-style-type: none"> • Delvis indragen: använd hudskyddsring och ev. pasta för att fylla/jämna ut vid den indragna delen och därigenom minska risken för läckage, mjuk eller grund konvexitet, lämpligt bälte. • Indragen runt om: använd hudskyddsring och ev. pasta, överväg en konvex produkt med lämpligt bälte. Kontakta en stomiterapeut för bedömning och råd.
	Prolaps	Stomin är påtagligt längre än normalt	<ul style="list-style-type: none"> • Detta behöver inte vara ett akut tillstånd om inte stomin har ändrat färg, slutat fungera, patienten har svåra smärtor vid stomin eller kräkningar. Patienten bör undersökas av en stomiterapeut eller läkare. • För att få plats med den svullna stomin bör bandagets håll klippas större, vilket medför att den peristomala huden exponeras. Använd hudskyddsringar för att skydda den utsatta huden. Täck stomin med en torr kompress när påsen fästs; detta hindrar att hudskyddsplattan blir våt. • För många patienter med stomiprolaps fungerar ett bandage med flexibel, självhäftande hudskyddsplatta bra. Ett bandage med stor kapacitet kan behövas, beroende på prolapsens längd.

Stomi	Status	Definition/Beskrivning	Förslag till åtgärd och hantering
	Bråck	Tarmen har fallit in i parastomal vävnad och tränger ut genom den försvagade bukväggen	<ul style="list-style-type: none"> • Kontrollera regelbundet stomins storlek eftersom ett bråck vanligen medför att stomin ändrar form. Detta bör bedömas både när patienten sitter, ligger och står. • Stor/oval självhäftande hudskyddsplatta kan ge större säkerhet. • Vid läckage skall bandage bytas snarast! • Efter bedömning kan stomiterapeuten remittera patienten till kirurg för bedömning. • Användning av bälten fungerar endast om bråcket kan tryckas tillbaka. Stomiterapeuten kan ge råd och eventuellt remittera vidare till en specialist.
	Stenos	Förträngning av stomins öppning	<ul style="list-style-type: none"> • Detta behöver inte vara ett akut tillstånd om inte stomin har slutat fungera, patienten har smärtor eller kräkningar. • Påshanteringen behöver inte ändras. Emellertid är det viktigt att kontrollera att öppningen är tillräckligt stor för att avföringen ska kunna komma ut. • Stomin kan behöva vidgas. Remittera patienten till en läkare eller stomiterapeut för bedömning. • Ett kirurgiskt ingrepp kan behövas.
	Granulom	Upphöjda knutor/knölar på stomin	<ul style="list-style-type: none"> • Granulomen kan vara smärtsamma, blöda lätt och göra att påsen läcker. De kan uppstå på grund av friktion från bandage, bälten, kläder eller patientens beteende. • Behandla stomin mycket försiktigt. Blödningar kan stoppas med hjälp av en kall kompress. • Använd ett mjukt och flexibelt bandage för att minska friktionen. • Kontakta stomiterapeuten som inleder behandling enligt lokala föreskrifter.

Stomi	Status	Definition/Beskrivning	Förslag till åtgärd och hantering
	Separation	Mukokutan separation, delvis eller runt om	<p>Ingen behandling krävs vid ytlig separation. Vid djup kavitet kan hudskyddsringar, pasta eller alginat användas.</p> <p>Lugna patienten med att detta kommer att läka så småningom. Det finns olika stomivårdsrutiner för behandlingen av detta tillstånd. Vanliga metoder är:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klipp hudskyddsplattan efter separationens kant. Byt bandage enligt lokala föreskrifter. 2. Klipp hudskyddsplattan efter stomins storlek så att hudskyddsplattan sluter som ett lock över separationen. Byt bandage enligt lokala föreskrifter. 3. Applicera icke-alkoholbaserad hudskyddsring, pasta eller alginat i separationen. Klipp hudskyddsplattan efter stomins storlek så att hudskyddsplattan sluter som ett lock över separationen. Byt bandage enligt lokala föreskrifter. <p>Konvexa produkter bör endast användas under överinseende av en erfaren stomiterapeut och enligt lokala föreskrifter.</p>
	I hudveck	Stomi i hudveck	<ul style="list-style-type: none"> • Använd hudskyddsringar och/eller pasta i hudvecken för att jämna ut ytan. • Sträck ut hudvecken när hudskyddsringen/pastan och bandaget appliceras. • Överväg användning av en konvex produkt efter rådgivning med en stomiterapeut.

Stomi	Status	Definition/Beskrivning	Förslag till åtgärd och hantering
	Nekros	Bristande blodtillförsel orsakar partiell eller fullständig vävnadsdöd	<ul style="list-style-type: none"> • Lugna patienten. • Observera stomins färg och temperatur noggrant. • Rapportera omedelbart förändringar. • Stomin kan undersökas via ett endoskop för att identifiera nekrosens djup och kontrollera tarmens livsduglighet. • Använd genomskinlig påse för enklare bedömning. • Kan kräva kirurgiskt ingrepp.
	Laceration	Slemhinna som är söndertrasad/-riven eller ulcererad på grund av trauma	<ul style="list-style-type: none"> • Observera och identifiera orsaken, som kan vara oavsiktlig eller avsiktlig (olämplig användning av bälten, konvexa bandage, självskada etc.). • Avlägsna orsaken, undervisa patienten och remittera vid behov till stomiterapeut, klinisk psykolog etc. • Kirurgiskt ingrepp behövs sannolikt inte, om inte stomin är helt genomskuren.
	Ödem	Kraftigt svullen stomi	<ul style="list-style-type: none"> • Postoperativt ödem är normalt efter operationen. Det går sakta tillbaka efter några veckor. Oförklarligt kraftigt ödem kräver ytterligare undersökning. • Kontrollera dagligen stomins storlek och justera påsens öppning och använd eventuell hudskyddsring så att den peristomala huden inte exponeras. • Om stomin är mycket ödematös, kan en kall kompress bidra till att minska svullnaden innan påsen fästs. • När öppningen har klippts till rätt storlek kan sprund klippas i hudskyddsplattan så att det blir lättare att sätta fast påsen.
	Enterokutan fistel	En icke-normal förbindelse mellan tarmen och huden	<ul style="list-style-type: none"> • Se till att bandagets hudskyddsplatta inte täcker fisteln. • Överväg bandage med oval hudskyddsplatta, hudskyddsring eller pasta för att skydda den peristomala huden. • Konvexa bandage kan vara aktuella. Tag kontakt med stomiterapeut.

Anteckningar

Lokal stomiterapeut

Namn: _____

Telefon: _____

Alla rättigheter förbehålles. Upphovsrätten till samtliga bilder i detta häfte tillhör Dansac A/S.

Upphovsrätten till bilderna på stomi i hudplanet, prolaps, stenosis, granulom, separation, stomi i hudveck, nekros, ödem, infektion, pyoderma gangrenosum, psoriasis, kronisk papillomatös dermatit, sår, erytem, normal stomi och normal hud tillhör Medical Illustrations, Salford Royal NHS Foundation Trust.

Upphovsrätten till bilderna av indragen stomi, fistel, follikulit och granulom på huden tillhör dr Calum Lyon.

Dansac vill tacka Medical Illustrations och dr Lyon för att vi fått använda deras material i det här häftet. Inga bilder i detta häfte får distribueras eller mångfaldigas i andra material.

Dansacs tillbehör		Dansac konvexa produkter	
 <p data-bbox="231 148 359 199">Plana hudskyddsplattor</p>	<p data-bbox="403 148 730 333">Alla hudskyddsplattor från Dansac är tillverkade i hydrokolloid. Hudvänlighet prioriteras högt av Dansac. Det glatta EMA-materialet gör att huden kan andas, underlättar rengöring och förhindrar friktion från kläder.</p>	 <p data-bbox="1034 148 1161 176">Soft Convex</p>	<p data-bbox="1201 148 1528 389">Hudskyddsplattan Dansac Soft Convex 5 mm är flexibel och formbar och skapar ett måttligt tryck runt stomin. Tillverkad för patienter med stomi i hudplanet, delvis indragen stomi, stomi i ett mjukt hudveck eller peristomal ulceration. Använd färdiga hålstorlekar där det är möjligt.</p>
 <p data-bbox="231 440 359 490">X3 hudskyddsplattor</p>	<p data-bbox="403 440 730 602">Hudskyddsplattan X3 är en 3 mm tjock hydrokolloidplatta som ger mycket gott skydd för huden, extra säkerhet och komfort. Använd färdiga hålstorlekar där det är möjligt.</p>	 <p data-bbox="1034 440 1129 468">Convex*</p>	<p data-bbox="1201 440 1528 602">Dansac Standard Convex hudskyddsplatta är en fast convex platta med 6 mm convex djup. De är fasta och skapar extra tryck runt stomin. Använd färdiga hålstorlekar där det är möjligt.</p>
 <p data-bbox="231 731 327 759">Soft Paste</p>	<p data-bbox="403 731 730 893">Dansac Soft Paste är idealisk för utjämning av hudveck och ärr så att bandaget sitter stadigt runt stomier och fistlar. Dansac Soft Paste skyddar huden, ökar säkerheten och förlänger användningstiden.</p>	 <p data-bbox="1034 731 1161 792">GX-tra hudskyddsringar</p>	<p data-bbox="1201 731 1528 1005">Används t.ex vid stomi i ett djupt hudveck eller kraftigt indragen stomi. Dansacs GX-tra hudskyddsringar är utformade för att minska risken för läckage. Hudskyddsringarna GX-tra är den idealiska lösningen om huden runt stomin är ojämn eller veckad – de kan lätt formas så att de passar individuella behov.</p>

*Tänk på att konvexa produkter endast bör användas i samråd med en stomiterapeut.

Referenser:

Lyon C och Smith A.: Abdominal stomas and their skin disorders. An atlas of diagnosis and management. Martin Dunitz, London 2001. [2:a upgåvan 2009]
Ogden S, Mukasa Y., Lyon C.C. & Coulson L.H.: Nicorandil-induced ulcers: is nicorandil also associated with gastrointestinal fistula formation? British Journal of Dermatology 2007, March 156 (3): s. 608-9.

Peristomal hud	Definition/Beskrivning	Förlag till åtgärd och behandling
<p>Status</p> <p>Infektion</p> 	<p>Kan vara en bakterie- eller svampinfektion</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Huden kan vara torr och fjällande eller svullen, röd och fuktig. • Ta ett skrapprov av huden och/eller ta en odling med en mikrobiologisk odlingsspinne. • Bedöm patientens egenvård och påsbytesteknik. • Vid behov, lär patienten hur man byter bandage. • Vid positivt resultat ges lämplig behandling under överinseende av en stomiterapeut.
<p>Pyoderma gangrenosum</p> 	<p>Purpurkantade, mycket smärtsamma sår med sipprande exsudat, hudbryggor/-strängar kan förekomma</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Remytera till stomiterapeut/dermatolog för ytterligare bedömning. • Ta en odling med en mikrobiologisk odlingsspinne. • Det finns olika behandlingsmöjligheter beroende på svårighetsgraden.
<p>Psoriasis/eksem</p> 	<p>Vanliga hudproblem som kan uppstå vara som helst på kroppen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ta en odling med en mikrobiologisk odlingsspinne. • Remytera till stomiterapeut för ytterligare rådgivning. • Använd icke-oljebaserade lokalbehandlingar tillsammans med produkter för stomivård.
<p>Follikulit</p> 	<p>Infeterade hårfolliklar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bedöm patientens teknik vid rakning. Lär patienten rakningsteknik med engångsrakhyvel och vatten. • Om problemen är mycket allvarliga, ev. antibiotikabehandling.

Granulom

Knutor/hypergranulerad vävnad på huden

- Granulomen kan vara smärtsamma, blöda lätt och göra att bandaget läcker. Det är viktigt att se till att hålstorleken passar stomien. Granulomen ska inte tas med i beräkningen.
- Behandla huden mycket försiktigt vid rengöring av området och klappa den torr.
- Möjliga behandlingar kan inbegripa:
  - Silvernitrat*
  - Steroidkräm/-lösning (utan fett) *
  - Flytande nitrat*
  - Konvexa produkter
- Alla behandlingar ovan ska ges enligt ordination och får endast användas under överinseende av en stomiterapeut.
- Stora områden med hypergranulation kan kräva remiss till läkare för kirurgisk borttagning.

* Kräver ordination av läkare

Kronisk papillomatos dermatit (CPD)

Gråaktiga, upphöjda knutor på huden orsakade av att basisk urin kommer i kontakt med huden

- Bedöm patientens egenvård, fästsättning och borttagning av stomiprodukter.
- Mät stomins storlek och gör en ny mall så att den passar stomien. Överväg att använda en förklippt konvex produkt med bätte till problemet är löst. Kontrollera inom 4 veckor.
- Lär patienten god peristomal hygien.
- Ge patienten skriftlig information om korrekt teknik för påsbyte.
- Överväg hudskyddsring eller pasta för att skydda huden från urin.
- Tvätta granulomen med en svag lösning av vindaäger och vatten vid varje påsbyte tills problemet är löst.
- Oralt intag av högst 1 gram C-vitaminintabletter om dagen dag kan bidra till att surgöra urinen.
- Transbärssaft/-tabletter kan också bidra till att surgöra urinen. (ÖBS: Transbärssaft/-tabletter bör inte användas om patienten står på warfarin).

Ulceration

Huddefekten när ner till det subkutana hudlagret

- Kontrollera som vid erytem.
- Hudskyddsplattor och/eller hudskyddsringar som passar området; kan användas tillsammans med lokalbehandling enligt lokalt vårdprotokoll.
- Differentielldiagnoser kan vara:
  - Trycksår orsakat av konvex produkt och/eller bälte. Överväg att ta bort bället, byta typ av stomibandage i samråd med stomiterapeut.
  - Kontrollera medicinerering.
  - Pyoderma gangrenosum (se övrigt).
  - Trauma/självskada eller infektion.

Irritation

Irriterande ämne som gör huden inflammerad, öm, kliande och röd

- Den vanligaste orsaken till irriterad hud är läckage av avföring eller urin på den peristomala huden. Allergiska reaktioner är mycket sällsynta och diagnosen kan endast bekräftas efter lapptest (ref. Lyon och Smith).
- Kontrollera som vid erytem.
  - Ta odling med odlingsspinne, remittera till stomiterapeut för ytterligare bedömning.
  - Ta reda på om något har förändrats/lagts till i stomivårdstekniken och de produkter som används, t.ex.: tvål, tvättlappar, lotioner, tvättmedel, hudskyddsplattor. Om så är fallet, upphör med användningen av det irriterande ämnet.
  - Om området inte är infekterat, använd en lokal steroid tills irritationen har försvunnit eller i högst 4 veckor (under överinseende av en stomiterapeut). Om problemet kvarstår, remittera till dermatolog.

Peristomal hud	Status	Definition/Beskrivning	Förslag till åtgärd och behandling
<p>Erytem</p> 	<p>Röd intakt hud</p>	<p>Övergående erytem eller "rodnad" på huden är normalt när stomipåsen tas bort. Vanliga orsaker till erytem är: för stort hål är klippt i bandaget, för tät bandagebyten eller dålig bytesteknik alternativt ny medicineringshud.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bra stomivård är att: <ul style="list-style-type: none"> • Bedöma patientens egenvård, fastställning och borttagning av påse. • Mäta stomins storlek och ändra klippmallen så att den passar • stomin. Lära patienten att mäta stomin regelbundet Använd fördigå-lade produkter om de passar. • Lära patienten att hålla fast bandaget tas bort. • Ge patienten skriftlig information om korrekt teknik för påsbyte. • Kontrollera att avföringens konsistens är lämplig för stomitypen: vid behov ge läkemedel mot diarré/bulkmedel. • Överväga hudskyddsring eller pasta för att skydda den peristomala huden. 	<p>Exkorierad, fuktig hud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontrollera som vid erytem • Ta reda på hur ofta bandaget byts. • Använd skyddande puder endast på fuktiga områden och upphör med användningen när problemet har försvunnit. • Överväg användning av hudskyddsringar eller byte av produkt. • Alkoholbaserad pasta bör inte användas på sårig hud.
<p>Erosion</p> 	<p>Exkorierad, fuktig och blödande hud</p>	<p>Exkorierad, fuktig och blödande hud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Använd lokalbehandling enligt lokala stomivårdsrutiner. • Kontrollera som vid erytem och maceration. 	<p>Hud</p>

Praktisk vägledning om peristomala hudproblem

Normal peristomal hud

Den peristomala huden är huden i området närmast stomin. Vid stomivård är det mycket viktigt att den peristomala huden är intakt efter som det är på den som hudskyddsplattan/påssystemet fästs.

Den första åtgärden vid peristomala hudproblem är alltid att gå igenom stomivårdsrutinerna.

Bra stomivård är att:

- Bedöma patientens egenvård, fästställning och borttagning av påse.
- Mäta stomins storlek och ändra klippmallen så att den passar stomin.

Använd färdiga hål när det går.

Lära patienten att mäta stomin regelbundet.

Lära patienten att hålla emot huden när bandaget tas bort.

- Ge patienten skriftlig information om korrekt teknik för påsbyte.

På följande sidor finns exempel på olika peristomala hudproblem med förslag om behandling, specifika åtgärder och hantering.

Dansac vill tacka följande personer för deras utomordentliga insatser för att göra detta projekt till en framgång.

Beverley Colton - United Hospitals Bristol Foundation Trust
Amanda Smith - Salford Royal Foundation NHS Trust
Bart Tappe - Royal United Hospital Bath
Doreen Woolley - Manchester NHS Primary Trust
Frances McKenzie - Glasgow Royal Infirmary,
Greater Glasgow and Clyde NHS Trust

Praktisk vägledning om peristomala hudproblem Framtagen av Ostomy Forum

